

„POD SJENOM KRILA“



**TROGIRSKA KOMUNA
ZA VRIJEME
VENEČJANSKE UPRAVE
1420. – 1797.**

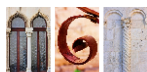
„POD SJENOM KRILA“

TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VENECIJANSKE UPRAVE 1420. – 1797.
4. – 5. STUDENOG 2021.

PROGRAM I SAŽECI



HRVATSKI INSTITUT ZA POVJEST



MUZEJ GRADA TROGIRA

ORGANIZATORI

Hrvatski institut za povijest

Opatička 10, HR-Zagreb

Muzej grada Trogira

Gradska vrata 4, HR-Trogir

Znanstveni skup dio je projekta **Topografija vlasti: istočnojadranski gradovi u srednjovjekovnim prostorima vlasti – TOPOS** (IP-2019-04-2055)

Hrvatskog instituta za povijest kojeg sufinancira Hrvatska zaklada za znanost.

ORGANIZACIJSKI ODBOR SKUPA

Irena Benyovsky Latin (Hrvatski institut za povijest)

Fani Celio Cega (Muzej grada Trogira)

Maja Maljković Zelalija (Muzej grada Trogira)

Lujana Paraman (Muzej grada Trogira)

ZNANSTVENI ODBOR SKUPA

Irena Benyovsky Latin (Hrvatski institut za povijest)

Fani Celio Cega (Muzej grada Trogira)

„POD SJENOM KRILA“

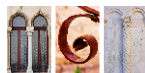
TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VENECIJANSKE UPRAVE 1420. – 1797.

4. – 5. STUDENOG 2021.

PROGRAM I SAŽECI



HRVATSKI INSTITUT ZA POVIJEST



MUZEJ GRADA TROGIRA

NAKLADNIK

Hrvatski institut za povijest
Muzej grada Trogira

ZA IZDAVAČA

Gordan Ravančić
Fani Celio Cega

UREDNIKA

Lujana Paraman

LEKTURA

Maja Maljković Zelalija

OBLIKOVANJE I GRAFIČKA PRIPREMA

Andrea Žaja Lovrić, Mikado design

FINANCIJSKA POTPORA

Grad Trogir



GRAD TROGIR



ISBN 978-953-8335-22-8 (Hrvatski institut za povijest)

ISBN 978-953-7677-30-5 (Muzej grada Trogira)

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem XXX.



POPIŠ ŠUDIONIKA

5

TONIJA ANDRIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Odsjek za povijest
Poljička cesta 23, 21000 Split
tonija@ffst.hr

DUNJA BABIĆ

Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Sveučilišta u Splitu, Katedra za teoriju i povijest arhitekture I umjetnosti
Matice hrvatske 15, 21000 Split
dunja.babic@gradst.hr

MARIJETA BABIN

Ministarstvo kulture i medija RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine,
Konzervatorski odjel u Trogiru
Gradska 41/II, 21220 Trogir
marijeta.babin@min-kulture.hr

ANTE BEĆIR

Ulica hrvatskih žrtava 74, 21218 Seget Donji
ante.becir@gmail.com

IRENA BENYOVSKY LATIN

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, 10000 Zagreb
irenabenyovsky@yahoo.com

DARKA BILIĆ

Institut za povijest umjetnosti, Centar Cvito Fisković
Kružićeva 7, 21000 Split
dbilic@ipu.hr

FANI CELIO CEGA

Muzej grada Trogira
Gradska vrata 4, 21220 Trogir
fceliocega@gmail.com

MARIJAN ČIPČIĆ

Muzej grada Splita
Papalićeva 1, 21000 Split
marijan.cipcic@gmail.com

LOVORKA ČORALIĆ

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, 10000 Zagreb
lovorka@isp.hr

„POD SJENOM

TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VOJNE

SARA FABIJANIĆ

Anina 68, 10000 Zagreb
fabijanicsara@gmail.com

TOMISLAV JERONČIĆ

Arheorad j. d. o. o.
Dubrovačka 19, 21000 Split
arheorad.hr@gmail.com

KREŠIMIR KUŽIĆ

Gredička 34, 10000 Zagreb
kresimir.kuzic@zg.t-com.hr

IGOR MIHOLJEK

Hrvatski restauratorski zavod, Odjel za podvodnu arheologiju
Nike Grškovića 23, 10000 Zagreb
imiholjek@hrz.hr

FILIP NOVOSEL

Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, 10000 Zagreb
fnovosel@gmail.com

STANKO PIPLOVIĆ

Društvo prijatelja kulturne baštine Split
Kaštelanska 2, 21220 Split
stanko.piplovic@gmail.com

TOMISLAV POPIĆ

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za
povijest
Borongajska cesta 83 d, 10000 Zagreb
tpopic@gmail.com

DANKA RADIĆ

Hrvatski pomorski muzej Split
Glagoljaša 18, 21000 Split
drdankaradic@gmail.com

IVO VOJNOVIĆ

Ured Vojnović d. o. o.
Mihaljevića 1, 21000 Split
ivo.vojnovic@st.t-com.hr

„POD SJEN
TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VENECIJAN
KRILA“

– 1797., 4. – 5. STUDENOG 2021.



PROGRAM
ZNANSTVENOG
SKUPA

„POD ŠJENOM KRILA“

TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VENECIJANSKE UPRAVE 1420. – 1797.
4. – 5. STUDENOG 2021.

ČETVRTAK, 4. STUDENOG

10:00 – 10:20 OTVORENJE SKUPA

Fani Celio Cega, ravnateljica Muzeja grada Trogira

Gordan Ravančić, ravnatelj Hrvatskog instituta za povijest

Irena Benyovsky Latin, Hrvatski institut za povijest

ČETVRTAK, 4. STUDENOG

10:30 – 12:10 SEKCIJA 1

POČECI MLETAČKE VLASTI U TROGIRU

Moderatorica: Fani Celio Cega

10:30 – 10:50

Ante Bećir

Trogirska komuna u kontekstu Mletačko-ugarskoga rata za Dalmaciju (1409. – 1420.): geopolitičke transformacije i oblikovanje novoga društvenoga poretka

10:50 – 11:10

Irena Benyovsky Latin

Venecija i Trogir prije i poslije 1420.: utjecaj na urbane promjene

11:10 – 11:30

Tomislav Popić

Srednjovjekovni Trogirski statut u osvit novoga doba

11:30 – 11:50

Tonija Andrić

Odnosi Trogirana i Splitskana u prvim desetljećima
mletačke vlasti

9

11:50 – 12:10

RASPRAVA

12:10 – 12:30

STANKA

ČETVRTAK, 4. STUDENOG

12:30 – 14:10 SEKCIJA 2

MLETAČKA UPRAVA I UTJECAJI

Moderatorica: Tonija Andrić

12.30 – 12.50

Dunja Babić

Odnosi Trogira prema svom teritoriju na otoku Čiovu u
vrijeme venecijanske uprave

12.50 – 13:10

Krešimir Kužić

„Turska“ otimanja djece u okolici Trogira

13:10 – 13:30

Lovorka Čoralić, Filip Novosel

Trogirani u mletačkim prekojadranskim kopnenim
postrojbama u 18. stoljeću

13:30 – 13:50

Danka Radić

Mletački biljezi u Trogiru

13:50 – 14:10

RASPRAVA

10:00 – 11:40 SEKCIJA 1

ULOGA UTVRDA U DOBA MLEČANA

Moderatorica: Lujana Paraman

- 10:00 – 10:20 **Stanko Piplović**
Kaštel Kamerlengo u Trogiru. Tip mletačke vojarne na istočnoj obali Jadrana
- 10:20 – 10:40 **Ivo Vojnović**
Pretpostavljeno izvorno stanje kaštela Kamerlengo u Trogiru
- 10:40 – 11:00 **Marijeta Babin, Igor Miholjek, Sara Fabijanić**
Potopljeni ostaci kaštela Andreis u Kaštel Starom - podvodno arheološko istraživanje u 2019. godini
- 11:00 – 11:20 **Marijeta Babin, Tomislav Jerončić**
Prilog poznavanju fortifikacijske arhitekture iz doba venecijanske vladavine u Dalmaciji - arheološki ostaci mosta između Kaštila (kule) i Citadele u Marini
- 11:20 – 11:40 RASPRAVA
- 11:40 – 12:00 STANKA

„POD SJENOM

TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VE

12:00 – 13:20 SEKCIJA 2

GRADSKI ŽIVOT ZA MLETAČKE UPRAVE

Moderatorica: Irena Benyovsky Latin

- | | |
|---------------|--|
| 12:00 – 12:20 | Darka Bilić
Zahvati na državnim zdanjima u Trogiru u 18. stoljeću kroz arhivske izvore |
| 12:20 – 12:40 | Fani Celio Cega
Opremljenost kuća u Splitu i Trogiru u 18. stoljeću na temelju arhivskog gradiva |
| 12:40 – 13:00 | Marijan Čipčić
Lav svetog Marka kao lajtmotiv talijanskih aspiracija prema Trogiru u prvoj polovini 20. stoljeća |
| 13:00– 13:20 | RASPRAVA |
| 13:20 | ZATVARANJE SKUPA |

SJENOM KRILA“

VRIJEME VENECIJANSKE UPRAVE 1420. – 1797., 4. – 5. STUDENOG 2021



SAŽECI PREDAVANJA

TROGIRSKA KOMUNA U KONTEKSTU MLETAČKO-UGARSKOGA RATA ZA DALMACIJU (1409. – 1420.): GEOPOLITIČKE TRANSFORMACIJE I OBLIKOVANJE NOVOGA DRUŠTVENOGA PORETKA

Po ulasku mletačke vojske u Trogir 22. lipnja 1420. godine, malo je tko mogao očekivati duži opstanak nove vlasti, a kamoli njeno višestoljetno održanje, uzimajući u obzir vojne i političke potencijale golemoga Ugarskoga Kraljevstva. Međutim, specifični razvoj događaja na široj i lokalnoj razini uvjetovao je u konačnici i opstanak mletačke vlasti u Dalmaciji. Polazeći od toga, namjera je ovoga izlaganja detaljno rekonstruirati slijed događaja na lokalnoj trogirskoj razini, odnosno dinamiku političkih odnosa unutar vladajućega plemićkoga staleža kao temeljne strukture moći u gradu tijekom Mletačko-ugarskoga rata (1409. – 1420.). Međutim, lokalna dinamika odnosa predstavljala je mješavinu unutarnjih impulsa i vanjskih političkih utjecaja, prije svega Ugarske i Venecije. Stoga će se lokalni tijek zbivanja nužno razmatrati unutar širih okvira Mletačko-ugarskoga rata. Na tragu svega toga izvest će se određeni zaključci o promijenjenom društveno-političkom statusu Trogira nakon 1420. godine.

Ključne riječi: *Trogirska komuna, Venecija, Ugarska, plemstvo, politička moć*

VENECIJA I TROGIR PRIJE I POSLIJE 1420.: UTJECAJ NA URBANE PROMJENE

Uradu će se komparativno istražiti utjecaj mletačke vlasti na urbane promjene u Trogiru tijekom prve polovice 14. stoljeća i poslije 1420. godine, odnosno u razdoblju “prve” i “druge” mletačke vlasti. Promjene će se analizirati s obzirom na odnos središnjih i lokalnih vlasti i u širem istočnojadranskom kontekstu, te će se naglasiti razlike i sličnosti u mletačkom oblikovanju grada u različitim okolnostima.

Ključne riječi: *Trogir, Venecija, 14. i 15. stoljeće, urbani razvoj*

SJENOM KRILA“

SREDNJOVJEKOVNI TROGIRSKI STATUT U OSVIT NOVOGA DOBA

Dolazak Trogira i drugih dalmatinskih gradova pod vlast Venecije u prva dva desetljeća 15. stoljeća značio je, između ostaloga, i početak transformacija u političkim, administrativnim, pravnim, sudbenim i drugim aspektima društvenoga života tih gradova. Za razliku od prethodnoga perioda u kojemu je vlast bila u rukama lokalnoga plemstva koje je stvarno donosilo sve odluke od značaja za grad, u 15. stoljeću dolazi do transfera moći u ruke mletačkoga kneza i središnje vlasti u Veneciji.

U Trogiru je nakon 1420. godine organizacija gradske vlasti neznatno izmijenjena (ukida se institucija rektora, ponovno se uvodi institucija vijećnika u Kuriji), što je u suglasju s općim postavkama o načinu na koji Venecija pokušava osigurati i stabilizirati svoju vlast na novoosvojenim područjima. U izlaganju će pritom glavni fokus biti na pitanju što se u Trogiru nakon 1420. godine događalo s temeljnom gradskom normativnom zbirkom i je li ona, kao što je to bio slučaj sa statutima drugih dalmatinskih gradova, također prošla reviziju od strane središnjih mletačkih vlasti s ciljem da se iz nje izbace po Veneciju opasne ili nepoželjne odredbe. Osim toga, u izlaganju će se pratiti transformacije srednjovjekovnoga Trogirskoga statuta u mijenjajućim političkim i društvenim okolnostima 15. stoljeća, ali i kasnijih stoljeća sve do njegova tiskanoga izdanja iz 1708. godine koje je priredio Ivan Lučić.

Ključne riječi: *Trogirski statut, pravna povijest, društvena povijest, Ivan Lučić*

ODNOSI TROGIRANA I SPLIĆANA U PRVIM DESETLJEĆIMA MLETAČKE VLASTI

Na temelju sačuvanih isprava kasnosrednjovjekovne splitske notarske kancelarije, ovo izlaganje analizira trogirsko-splitske veze i odnose u prvim desetljećima mletačke vlasti tijekom 15. stoljeća. Sudeći prema sačuvanim izvorima, Trogirani i Splicićani su u to doba njegovali dobrosusjedske odnose koji su se ogledali, prije svega, u ekonomskoj suradnji, ali i u brojnim privatnim kontaktima. Ovaj prilog razmatra, na temelju reprezentativnog uzorka notarskih dokumenata, brojnost Trogirana u Splitu u 15. stoljeću, njihov društveni i pravni status, socijalne veze i staleške odnose Trogirana unutar splitskog društva te privrednu aktivnost Trogirana u splitskoj komuni. S obzirom na to da su obje komune početkom 15. stoljeća prihvatile mletačku vrhovnu vlast, čini se kako su novonastale povijesne okolnosti poduprle društvenu i ekonomsku suradnju Trogirana i Splicićana u 15. stoljeću.

Ključne riječi: *Trogirani, Splicićani, kasni srednji vijek, notarski spisi, društvena povijest, ekonomska povijest*

SJENOM KRILA“

ODNOSI TROGIRA PREMA SVOM TERITORIJU NA OTOKU ČIOVU U VRIJEME VENECIJANSKE UPRAVE

Razgraničenje na otoku Čiovu između trogirske i splitske komune ustanovljeno je najvjerojatnije tijekom 13. stoljeća kada je povučena granica između ovih komuna na kopnu. Poljoprivredna zemljišta daju se u zakup, a u Statut se nose stroge odredbe koje se tiču gospodarskog i demografskog upravljanja otokom. Od uspostave mletačke uprave uslijedilo je i intenzivno naseljavanje otoka; ubrzano se razvija trogirsko predgrađe i napučuju se otočka sela. Dakako, nastavlja se i intenzivno korištenje prirodnih resursa, a na gospodarski atraktivnim položajima podižu se ladanjsko-gospodarska zdanja.

Razlozi i poticaji ubrzanog nastanjivanja Čiova bile su prije svega prilike na mletačko-turskoj granici, odnosno raseljavanje stanovništva iz toga dijela trogirskog teritorija, ali i jačanje građanskih obitelji koje se od uspostave mletačke vlasti bilježi i u dalmatinskim komunama, a koje su prepoznale ekonomske potencijale Čiova. Bitan poticaj nastanjivanju otoka bile su i epidemije kuge koje su izbivale u nekoliko navrata tijekom 15., 16. i 17. stoljeća. Samome gradu prijetilo je čak da posve opusti što je mletačke vlasti primoralo na donošenje novih demografskih mjera i kontrole nastanjivanja Čiova.

Ključne riječi: *Trogir, Čiovo, predgrađe, demografski rast, gospodarstvo, epidemije kuge*

„TURSKA“ OTIMANJA DJECE U OKOLICI TROGIRA

U radu su analizirane otmice dječaka i djevojčica u razdoblju od kraja 15. do kraja 17. stoljeća na području Trogira i njegovoga kotara (distrikta). Otmice su provodili pripadnici redovitih i neredovitih postrojbi Osmanskog Carstva („Turci“) tijekom ratova s Mletačkom Republikom, ali i u razdobljima mira. Otimanje djece, kao i odraslih osoba oba spola, bila je uhodana praksa osmanskih snaga u ratovima s kršćanskim državama. Cilj toga bilo je slamanje volje za otpor, demografsko uništenje protivnika, izazivanje izbjegličkih valova (migracija), zatim osiguranje ljudskih resursa za janjičarske postrojbe i, ništa manje važno, novčana dobit svih u hijerarhiji vlasti. Djeca su prodavana izravno na tržnicama robova u Bosanskom sandžaku (pašaluku) ili su skupno odvođena u Carigrad, odakle su preprodavana dalje u Anadoliju ili na Bliski istok. Također su analizirane zaštitne i kaznene protumjere, kao i akcije spašavanja vojnim i diplomatskim putem, koje su provodili mletačke vlasti, domaće stanovništvo, mletački plaćenici te uskoci.

Ključne riječi: *Trogir, Osmanlije, rat, martolozi, djeca, roblje*

SJENOM KRILA“

TROGIRANI U MLETAČKIM PREKOJADRANSKIM KOPNENIM POSTROJBAMA U 18. STOLJEĆU

Središnja tema istraživanja usmjerena je na udio vojnika iz grada Trogira u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama tijekom 18. stoljeća. Istraživanje se zasniva na raščlambi izvornoga gradiva pohranjenog u *Archivio di Stato di Venezia*, a ponajprije je riječ o spisima državne magistrature za novačenje pod nazivom *Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli*. Riječ je o pješачkim (*Fanti oltramarini*) i konjaničkim postrojbama (*Cavalleria Croata*, *Croati a cavallo*) koje su poglavito bile novačene duž mletačkih stečevina na istočnom Jadranu. U radu će se, trgom podataka koje izvor izravno donosi, raščlaniti vremenski okvir njihova djelovanja, mjesta popisivanja (stacioniranja satnije, odnosno pukovnije), fizičke značajke vojnika (dob, stas, boja kose), kao na zapovjedni kadar jedinica u kojima su djelovali vojnici iz Trogira. U prilogu rada donijet će se abecedni popis svih do sada istraženih vojnika iz Trogira koji su zabilježeni u navedenim popisima.

Ključne riječi: *Trogir, Mletačka Republika, mletačke prekomorske postrojbe, vojna povijest, 18. stoljeće*

MLETAČKI BILJEZI U TROGIRU

Unatoč uništavanju i raznošenju te zatiranju mletačkih biljega u Trogiru, ipak se do danas sačuvao veliki broj spomena toga razdoblja. Krilati lav, simbol i državni grb Venecije, bio je istaknut na više mjesta u gradu; neki su sačuvani u cijelosti, ostali tek u ulomcima. Najviše je pak sačuvano grbova mletačkih knezova. Dva grba pripadaju providurima, dva duždevima. Tijekom višestoljetne mletačke vlasti u Trogiru (1420. – 1797.) izmijenilo se na vlasti 166 mletačkih knezova. Dodvoravanje pojedinim knezovima ispoljavalo se u postavljanju njihovih grbova, u dizanju spomen-ploča na javnim zdanjima podignutima za vrijeme njihova obnašanja vlasti u Trogiru. U doba Venecije naseljavaju se u Trogiru nove obitelji, plemići, obrtnici, činovnici i vojnici, ne samo iz Venecije, već iz Ankone, Napulja, Brescije, Bergama, Mantove, Ravene... koji također ističu svoja znamenja. Svoje grbove ističu i trogirski biskupi, među kojima su mnogi podrijetlom Mlečani, ali i iz drugih italjskih gradova.

Ključne riječi: *Trogir, Lav sv. Marka, grb, Venecija*

SJENOM KRILA“

KAŠTEL KAMERLENGO U TROGIRU. TIP MLETAČKE VOJARNE NA ISTOČNOJ OBALI JADRANA

Početakom 15. stoljeća Dalmacija je potpala pod Republiku Veneciju. Da bi očuvali vlast i imali nadzor u toj pokrajini novi gospodari su izgradili brojne utvrde s vojnom posadom.

Na otočiću na kojemu je Trogir diže se utvrda poznata pod nazivom Kaštel Kamerlengo. Nalazi se neposredno uz more na njegovoj jugozapadnoj strani, izvan naseljenog dijela grada. Tlocrt joj je u obliku nešto nepravilnog četverokuta. Opoljena je visokim kamenim zidovima s kulama na uglovima i kanalom s vodom. Na njihovom najvišem dijelu je obrambeni hodnik nešto isturen prema vani kao mašikule, riješene tako da su u podu otvori kroz koje se na neprijatelja tuklo ako bi se eskalacijom pokušao uspeti u unutrašnjost. Prsobran na vrhu je u obliku nazubljenih merlona za zaštitu branitelja. U unutrašnjosti je veliki slobodni prostor sa stambenim zgradama i skladištima uz zapadni i sjeverni zid. Sredina je podijeljena na približno dva jednaka dijela, sjeverni s bunarom koji je služio kao naplavna površina za vodu i zapadni kao zborna mjesto i okupljanje posade.

Ovo rješenje predstavlja poseban tip utvrđenog fortifikacijskog objekta kakve su uz važnije dalmatinske gradove izgradili Mlečani kako bi ih držali pod nadzorom. To su bile u stvari vojarne. U početku je posada u Trogiru brojila čak 200 ljudi. To je tipična srednjovjekovna gradnja iz vremena 15. stoljeća dok još nije bilo učinkovitog topništva.

Prodorom Turaka u ove krajeve koncem 15. stoljeća i razvojem topništva ovakve utvrde postaju zastarjele. Neprijatelj više nije prijetio nemirima iz grada ili napadima s mora, već su osvajači pristizali s kopna, a bedemi su se rušili breširanjem. Utvrde nisu kasnije pojačavane bastionima. Stoga se Kamerlengo zapušta i propada. Služio je samo za neke sporedne potrebe. Najbliži prostornoj organizaciji kaštela u Trogiru je onaj na obali u Splitu. U isti tip se uklapa i kaštel u Zadru pred lukom na rtu poluotoka te kaštel sv. Mihovila u Šibeniku, uz određene modifikacije ovisne o mjesnim prilikama.

Ključne riječi: *Trogir, mletačka uprava, srednji vijek, kaštel, vojarna*

PRETPOSTAVLJENO IZVORNO STANJE KAŠTELA KAMERLENGO U TROGIRU

Konzervatorska istraživanja kaštela Kamerlengo u Trogiru, koja su prethodila izradi projekta arhitektonske i konstruktivne sanacije u sklopu velikog gradskog projekta „Trogirska kamena enciklopedija“ pokazala su nam neke nove detalje o prostornom razvoju ove najznačajnije gradske utvrde.

Temeljem recentnih sondažnih arheoloških istraživanja, koja su uglavnom potvrdila stare nacрте kaštela, moguće je izraditi nove prostorne prikaze kaštela i njegovog predzida. Prema sačuvanim ostacima konzola, stubišta i prsobrana moguće je poprilično točno ustanoviti izvorno stanje tri male ugaone kule.

Konzervatorskim istraživanjem je uočeno da je velika ugaona kula prethodila gradnji kaštela i da je zajedno s južnim i zapadnim zidom predstavljala sam jugozapadni ugao gradskih fortifikacija koje su se podigle prije nego što je 1420. godine Venecija zavlдала Trogirom.

Ključne riječi: *Trogir, kaštel, Kamerlengo, utvrda*

POTOPLJENI OSTACI KAŠTELA ANDREIS U KAŠTEL STAROM – PODvodNO ARHEOLOŠKO ISTRAŽIVANJE U 2019. GODINI

Podvodno arheološko istraživanje ostataka novovjekovnog kaštela Andreis izvedeno je tijekom studenog 2019. godine, neposredno prije izvedbe projekta uređenja rive u Kaštel Starom. Zaštitnim arheološkim istraživanjem dokumentirani su ostaci kaštela Andreis o čijoj gradnji na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće svjedoče povijesni izvori. Zatečeni su i istraženi ostaci temelja južnog pročelja kaštela kao i arhitektonska dekorativna plastika. Na osnovi rezultata predmetnih istraživanja autori donose analizu tipa utvrđenog objekta i tehnike gradnje.

Ključne riječi: *Kaštel Stari, kaštel Andreis, utvrda, novi vijek, podvodna arheologija*

SJENOM KRILA“

¹ Konzervatorski odjel u Trogiru

² Arheorad j.d.o.o., Split

PRILOG POZNAVANJU FORTIFIKACIJSKE ARHITEKTURE IZ DOBA VENECIJANSKE VLADAVINE U DALMACIJI - ARHEOLOŠKI OSTACI MOSTA IZMEĐU KAŠTILA (KULE) I CITADELE U MARINI

Godine 1495. trogirski biskup Franciscus Marcello dobio je dozvolu trogirskog kneza Alvisa Barbariga za gradnju utvrde kako bi zaštitio stanovnike morskog kraja od turskih provala. Izgradnja morskog Kaštila, odnosno kule, dovršena je 1500. godine, a istovremeno traje gradnja prvotno zidanog zaklona, kasnije i utvrđenog naselja, odnosno Citadele. Na zahtjev Konzervatorskog odjela u Trogiru, a povodom uređenja obalnog pojasa povijesne jezgre Marine, izvršena su zaštitna arheološka istraživanja površine između Kaštila i Citadele. U ovom radu autori predstavljaju pronađene arheološke strukture te sasvim nove spoznaje o konstrukciji pokretnog i nepokretnog dijela mosta koji je povezivao Kaštil i Citadelu u jedinstveni fortifikacijski kompleks.

Ključne riječi: *Marina, utvrda, novi vijek, most, Franciscus Marcello*

ZAHVATI NA DRŽAVNIM ZDANJIMA U TROGIRU U 18. STOLJEĆU KROZ ARHIVSKE IZVORE

Unizu dokumenata iz *Archivio di Stato di Venezia* i Državnog arhiva u Zadru opisano je stanje državnih građevina u Trogiru u 18. stoljeću, zabilježene su i intervencije u obnovi javnog prostora te derutnih i oštećenih građevina. Prvenstveno se radi o rekonstrukciji gradskih mostova, obnovi rezidencija kneza, kamerlenga i kaštelana te velikog niza manjih zahvata u javnom prostoru. Izlaganje će doprinijeti boljem poznavanju djelatnosti državnih inženjera u Trogiru, djelatnosti pojedinih lokalnih majstora te osvijetliti težnju pojedinih generalnih providura da obnove Trogir, zajedno s drugim obalnim gradovima Dalmacije u pozno doba Mletačke Republike.

Ključne riječi: *Trogir, generalni providuri, državni inženjeri, fortifikacije, mostovi, kaštel Kamerlengo*

SJENOM KRILA“

OPREMLJENOST KUĆA U SPLITU I TROGIRU U 18. STOLJEĆU NA TEMELJU ARHIVSKOG GRADIVA

Trogir i Split, kao dva susjedna grada, dijelili su sličnu sudbinu u 18. stoljeću; njima je upravljala Venecija koja je zagospodarila Dalmacijom u prvoj polovini 15. stoljeća, čime su oni izgubili staru autonomiju. U strateški važnim gradovima, poglavito u vremenu turskih osvajanja, u prvim stoljećima mletačkog gospodarenja posvećivala se pozornost izgradnji i obnovi fortifikacija. Kakav je bio društveni i privatni život u ovim gradovima doznajemo iz objavljene literature i arhivskih izvora, pogotovo na temelju sačuvanih inventara.

Na tome je tragu svakako do danas neobjavljeni popis imovine Angele Cupilli sačinjen za podmirenje duga 1720. godine u Splitu. Angela Cupilli r. Schelhauer iz Brugesa, bila je žena Daniela Cupillija, sina slikara Pietra iz Venecije, brata poznatog trogirskog biskupa i splitskoga nadbiskupa, primasa Dalmacije i Hrvatske Stjepana II Cupilija (1659. – 1719.), koji je zaslužan za gradnju novih crkava na trogirskom području, a jedan dio svoga života proveo je u Splitu, gdje i umire. Angela i Daniel Cupilli živjeli su u iznajmljenoj kući u vlasništvu Alvisa Geremie u Ulici sv. Ivana u Splitu i imali su sina i dvije kćeri. Njihova unuka Marina, kći Katarine (Ferrari Cupilli), bila je udana za Aleksandra Barbierija, splitskog mjernika te se tim putem ovaj inventar našao kod Barbierovih. U popisu je nabrojeno sve što je Angela posjedovala s obzirom na smještaj prostorija u kući, pri čemu se ističu brojne slike, posebice portreti crkvenih ličnosti. Uz Angelin je i popis inventara spomenutog Stjepana Cupillija koji uglavnom uključuje njegovu crkvenu odjeću.

Popis imovine Angele Cupilli svjedoči o opremljenosti kuće u Splitu početkom i u prvoj polovini 18., a vjerojatno i u drugoj polovini 17. stoljeća. S druge pak strane, možemo ga usporediti s već objavljenim inventarom palače Garagnin u Trogiru koji svjedoči o opremi palače polovinom 18. stoljeća kada je ona sagrađena i obnovljena. I jedan i drugi popis imovine dokazuju bogatstvo kuća u 18. stoljeću kao svjedočanstvo o luksuznom životu njihovih stanara. Kao takvi ilustriraju privatni život bogatih slojeva društva, način nabave

predmeta različitih namjena za potrebe kuće koja nije nimalo zaostajala za onima ostalih europskih gradova.

Ključne riječi: *Trogir, Split, Venecija, kuće, opremljenost, 18. stoljeće*

„POD SJENOM
TROGIRSKA KOMUNA ZA VRIJEME VENECIJANSKE UPRAVE 1420.

KRILA“

420. – 1797., – 4. - 5. STUDENOG 2021.

LAV SVETOG MARKA KAO LAJTMOTIV TALIJANSKIH ASPIRACIJA PREMA TROGIRU U PRVOJ POLOVINI 20. STOLJEĆA

Cilj je ovog izlaganja pružiti cjelokupnu kronologiju događaja povezanih s talijanskim teritorijalnim presizanjima prema Trogiru u prvoj polovini 20. stoljeća koja su bila nadahnuta Lavom sv. Marka. U ostavštini višestoljetne venecijanske uprave, koja se reflektirala i kroz kamene krilate lavove s natpisom *Pax tibi Merce, evangelista meus* Talijani su pronalazili argumente za svoja navodna prava prema Trogiru kao i ostatku Dalmacije.

Potpisivanjem Londonskog ugovora 1915. godine Kraljevini Italiji su sile Antante obećale značajne teritorijalne ustupke na istočnoj jadranskoj obali za sudjelovanje na njihovoj strani u Prvom svjetskom ratu. Nakon kraja rata i raspada Austro-Ugarske talijanska je vojska vješto iskoristila kaotičnu poslijeratnu situaciju u novoosnovanoj Državi Slovenaca, Hrvata i Srba okupiravši veliki dio Istre i Dalmacije. Talijanska vojska okupirala je i dijelove trogirске općine, a kulminacija napetosti dogodila se 23. rujna 1919. uslijed neuspješnog talijanskog pokušaja okupacije grada Trogira. I nakon toga nemiri i incidenti u Trogiru nisu jenjavali sve do potpisivanja Rapalskog ugovora u studenom 1920. godine i konačnog povlačenja talijanske vojske iz okolice Trogira u travnju 1921. godine. Talijanske aspiracije prema Dalmaciji zapravo nisu ni tada ugašene, već su se vrlo brzo ponovno rasplamsale. Kao posljedica toga uništavani su brojni mletački lavovi diljem naše obale. Rušenje mletačkih lavova u Trogiru početkom prosinca 1932. godine bilo je uzrokom međunarodnog incidenta i napetosti između fašističke Italije i Kraljevine Jugoslavije. Nakon što je talijanska vojska u Drugom svjetskom ratu okupirala Trogir saga oko mletačkih lavova dobila je nastavak. Talijani su planirali isklesati nove kipove lavova koje bi postavili na mjesta porušenih. No, te namjere ipak nisu realizirane, a talijanska se vojska konačno povukla iz Trogira nakon kapitulacije u rujnu 1943. godine.

Ključne riječi: Trogir, Italija, okupacija, Lav sv. Marka, 20. stoljeće

Naslovnica

Views of Dalmatia, Montenegro, Albania and Corfu, 1891: 004 (Getty Research Institute, Special Collections: Pierre de Gigord collection of photographs of the Ottoman Empire and the Republic of Turkey. Series II. Albums of various formats; ID: 96.R.14 (bx.98a)).

str. br. 4

Privatna zbirka fotografija Antonija Miše

str. br. 7

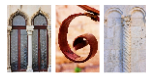
Kurt Hielscher, *Jugoslavien. Slovenien, Kroatien, Dalmatien, Montenegro, Herzegowina, Bosnien, Serbien Landschaft – Baukunst – Volksleben*, Berlin: Ernst Wasmuth AG, 1926: T. 36.

str. br. 12

Kurt Hielscher, *Jugoslavien. Slovenien, Kroatien, Dalmatien, Montenegro, Herzegowina, Bosnien, Serbien Landschaft – Baukunst – Volksleben*, Berlin: Ernst Wasmuth AG, 1926: T. 43.



HRVATSKI INSTITUT ZA POVIJEST



MUZEJ GRADA TROGIRA

ISBN 978-953-8335-22-8 (ISP)

ISBN 978-953-7677-30-5 (MGT)

**CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem XXX.**